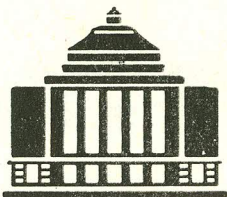

**KIHLUS
KLOOSTRIS**

RAT · ESTONIA ·

SERGEI PROKOFJEV

KIHLUS KLOOSTRIS

(Duenja)

Lüürilis-koomiline ooper 2 vaatuses 9 pildis
op. 86

SERGEI PROKOFJEVI ja
MIRRA MENDELSON-PROKOFJEVA libreto
RICHARD BRINSLEY SHERIDANI komöödia
«Seltsidaam» järgi

Tõlge:

MALL SARV ja VILMA PAALMA

Esietendus: 6. märtsil 1982. a.

Dirigendid —

Eesti NSV teeneline kunstnik PEETER LILJE
VELLO PÄHN

Lavastaja —

Vene NFSV rahvakunstnik GEORGI ANSIMOV
(Moskva)

Kunstnik —

Riikliku preemia laureaat
JEVGENI SOFRONOV (Jerevan)

Lavastaja assistent —

NEEME KUNINGAS (Moskva Lunatšarski-nimelise
Teatrikunstnistiinstituudi üliõpilane)

Koormeister —

ANNE DORBEK

Kontsertmeistrid —

REET LAUL, VIIVE PAJURI, HELJU TAUK,
JAANUS JUUL, IVO SILLAMAA

Orkestri kontsertmeister —

Eesti NSV teeneline kunstnik MATI UFFERT

Etenduse juht —

JÜRI KRUUS

S. Prokofjev. H. Matisse'i pliiatsijoonis

Osades:

- Don Jerom, aadlik — Eesti NSV teeneline kunstnik
KALJU KARASK
Eesti NSV teeneline kunstnik
IVO KUUSK
- Ferdinand lapsed
Luisa tema — VÄINO PUURA
TARMO SILD
- Luisa — JENNY ANVELT
SIRJE PUURA
- Duenja — Eesti NSV rahvakunstnik
URVE TAUTS
Eesti NSV teeneline kunstnik
LEILI TAMMEL
- Lauretta, teenija don
Jeromi majas — MAAJA RUMESSEN
HAILI SAMMELSELG
- Lopez, teener — Eesti NSV teeneline kunstnik
ENNO EESMAA
TIIT TRALLA
- Don Antonio d'Erzilla — ROSTISLAV GURJEV
ANTS KOLLO
- Clara d'Almanza, Luisa sõbratar — MARIKA EENSALU
VIVIAN LAANE
LEELO SPIRKA
- Rosina, Clara teenija — Eesti NSV teeneline kunstnik
LIIDIA PANOVA
LEELO SPIRKA
EVI TAMMEORG
- Mendoza, rikas kalakaupmees — Eesti NSV rahvakunstnik
TEO MAISTE
Eesti NSV teeneline kunstnik
ERVIN KÄRVET
- Don Carlos, vaesunud aadlik, Mendoza sõber — Eesti NSV teeneline kunstnik
VOLDEMAR KUSLAP
HANS MILBERG
ILLART ORAV
TARMO SILD
- Isa Augustin, kloostri abt — HANS MILBERG
ILLART ORAV
- Vend Elystaf — EUGEN ANTONI
MAIT ROBAS
- Vend Chartreuse — ARVO LAID
ENNO MIKKELSAAR
- Vene Benedictus — Eesti NSV teeneline kunstnik
UNO KREEN
KALJU KALLAS
TÖNU VALDMA

Kloostriteenrid

3 maski

4 teenrit

Pillimehed
karnevalil

Pillimehed
don Jeromi
jaures

Räämas poisike

— EUGEN ANTONI
VELLO KUKESOO
LEMBIT POOBUS
HEINO RAUDAM

— VELLO KUKESOO
LEMBIT POOBUS

— OLEV KRIISA
ALARI PÕLDOJA
REIN TAIDLA

— KALJU KALLAS
TOOMAS MÜRK
TÖNU VALDMA

— DMITRI BARANOVSKI
KAUPO LATT
HARRI RIMITSANS
RAGNAR TILK

— ROMAN HEISTE
ANDRES LAAN
JAAN LAUR
JAAN MILLI
JUHAN SCHÜTZ
OLAVI SILD (viul)

— BORIS BUBÖR
ERLEND LÖBIN (viola)

— MATI LEIBAK
ANDRES NARMA (tšello)

— VELLO SAKKOS
VAHUR VURM (klarnet)

— ALO JÄRVING
TARMO MARKEN (trompet)

— VELLO LEETNA
REIN THIDO (suur trumm)

— RIHO KINKSAAR
URMAS POOLAMETS

Armunute paarid karnevalil, kalanaised, turulised,
nunnad, mungad, don Jeromi külalised.

Tegevus toimub Sevillass XVIII sajandil.

Orkestri solistid:

Eesti NSV teeneline kunstnik MATI UFFERT
või JAAK TORK — viul

I pilt.

Auväärne aadlik don Jerom ja kaupmees Mendoza otsustavad ühendada oma kapitalid, et alustada ennekuulmatult suurt kalaäri. Tehingut kinnitatakse ka tulevase abielu sidemetega: eakas Mendoza kosib don Jeromi kaunitarist tütre Luisa. Tõsi, isaliku nõusoleku andmise hetkel tärkab don Jeromis korra pisuke kõhklus, kuid see hajub kullahunnikute terenduses.

Luisa vend Ferdinand pöördub lauluga oma üliväga armastatud Clara poole. Serenaad jääb vastusetä. Neiu tagasihoidlikkus ja rangus valmistavad Ferdinandile piina. Teener Lopez vaevleb koos noore peremehega, kuna peab teda öistel käikudel saatma ja ei saa magada. Don Antonioli on rohkem õnne. Luisa suhtub tema serenaadi täie tähelepanuga. Kuid vaevalt on armastajad saanud vahetada esimesi pilke ja õrnusi, kui don Jerom Antonio tabab. Vaene kavalier pääseb terve nahaga ainult seetõttu, et on karnevaliaeg. Tundmatud maskides mehed teevad sellel ööl mõndagi noorte armunute heaks. Nemad päästavad ka Antonio.

II pilt.

Mõistagi ahastab Luisa eelseisva abielu pärast Mendozaga. Nüüd võib ta loota vaid duenjale*, kes ütleb endal olevat mingi plaani. Kui see korda läheb, abiellub Luisa ikkagi oma ihaldatud Antonioga, duenja saab aga rikka Mendoza endale.

Nii Luisa kui ka Ferdinand püüavad don Jeromi veenda, et Mendoza on halva mainega ärimees, vana ja inetu. Teine kosilane, don Antonio on küll vaene, kuid väarikast soost. Asjatult. Don Jerom ei taha varanduseta Antoniost midagi kuulda. Ta paneb Luisa seniks luku taha, kuni see kuulekamaks muutub.

Duenja hakkab oma plaani ellu viima. Don Jerom «leiab» tema käest don Antonio armastuskirja Luisale. Raevunud peremees vallandab otsemaid kombelõdva seltsidaami. Viimase riietuses lahkub majast aga hoopis Luisa.

III pilt.

Sevilla kalanaised on ametis Mendoza kauba pakumise

ga. Antonioli otsiv Luisa kohtub ootamatult Claraga, kes on samuti isakodust lahkunud. Tegelikult õnnestus Claral põgeneda tänu Ferdinandile, kes öösel tema tuppa tungis valevõtmega, (mis hiljem ukse ette unus). Kuid sellel öösel ajas Clara Ferdinandi oma toast minema! Nüüd, tagantjärele, on neiu oma teguviisist nii-võrd vapustatud, et otsib teed kloostrisse.

Luisa, jätkates Antonio otsinguid, valib vahendajaks Mendoza, keda märkab läheduses don Carlosega kõndimas. Luisa esitleb end Clarana, kuna kalakaupmees pole oma mõrsjat veel silmast silma näinud. Algul on Mendoza sellest tutvusest meelitatud, kuna arvab, et piiga lööb talle külge. Taibanud, milleks teda vajatakse, kaupmees solvub, kuid muutub ülla Carlose mõjutusel vastutulelikumaks. Ja mitte lihtsalt niisama. Kui Clara ja Antonio abielluvad, vabaneb tema ju võistlejast!

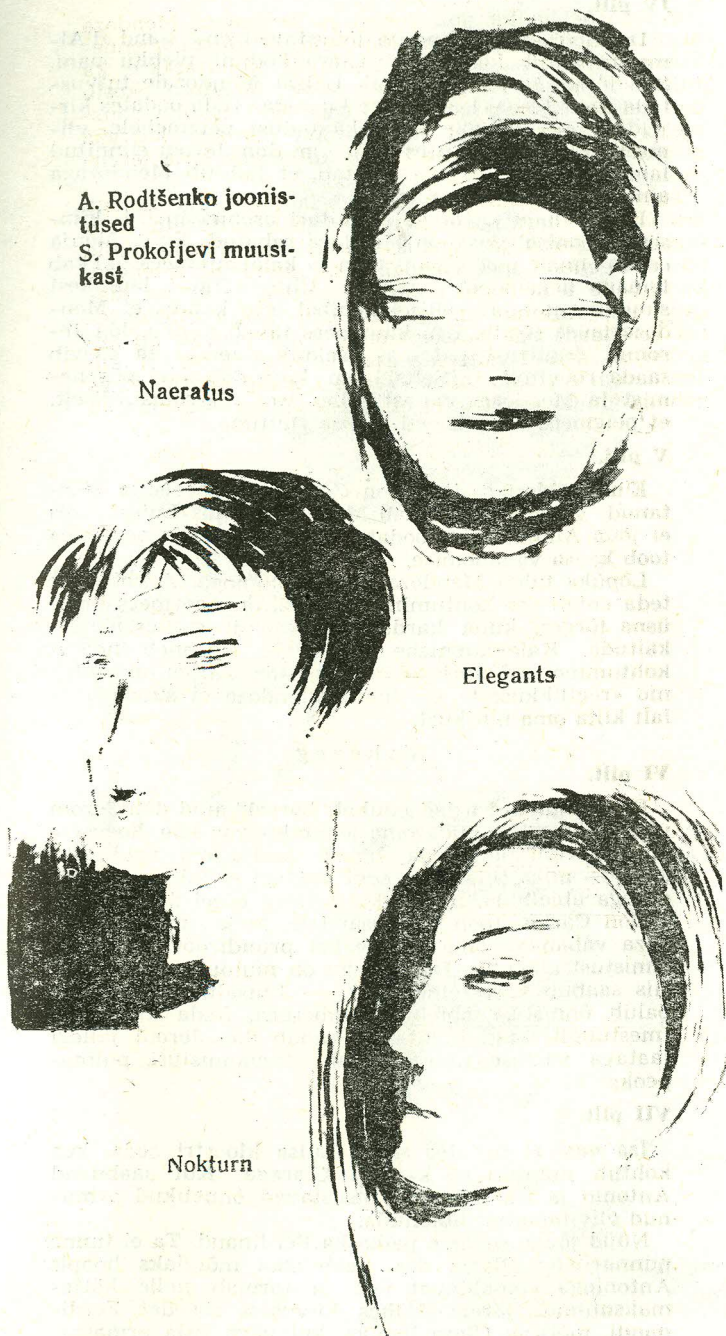
* seltsidaam, hispaania kirjaviisis dueña.

A. Rodtšenko joonistused
S. Prokofjevi muusikast

Naeratus

Elegants

Nokturn

IV pilt.

Don Jerom ja Mendoza lõbustavad end isand d'Almanza kulul, kelle tütar Clara kodunt plehku pani. Siis jõuab kätte sobiv hetk Luisat Mendozale tutvustada. Don Jerom laseb tütre kutsuda. Teda oodates kirjeldab edev papake tütre kaunidust peigmehele, viimast lausa üles küttes. Siis on don Jerom sunnitud lahkuma, kuna «Luisa» teatab, et kohtub Mendozaga ainult ilma isa juuresolekuta.

Ilmub duenja. Nähes kaunitari asemel inetut, küpses eas naisolevust, on Mendoza rabatud. Kuid duenja oskab ennast meeldivaks teha ja kalakaupmees hakkab temaga aegamööda harjuma. Ühte väikest laulukest suudab «mõrsja» sellisel kombel ette kanda, et Mendoza lausa süttib. Kui kaupmees tahab minna don Jeromilt õnnistust paluma, keeldub duenja: ta soovib saada röövitud... Seltsidaam kirjeldab õist põgenemist ja Mendozat ennast selles loos nii romantiliselt, et peigmees tunneb end tõelise rüütlina.

V pilt.

Elutormidest sasiatud don Carlos, üllameelsuse säilitanud vanapoiss, lohutab Mendoza majas Luisat, kes ei jõua Antoniot ära oodata: miks kiirustada aega, see toob kaasa vananemise.

Lõpuks tuleb Mendoza koos Antonioga. Arvates, et teda ootab ees kohtumine Claraga, on noormees algul üsna tõrges, kuna kardab Ferdinandi suhtes alatult käituda. Kalakaupmehe üllatuseks kujuneb noorte kohtumine aga üpris rõõmsaks. Don Carlos on Antonio «reetlikkusest» nõrduinud. Mendoza ei suuda küllalt kiita oma nutikust.

Vaheaeg

VI pilt.

Perekondlikud asjad edukalt korraldanud don Jerom võib nüüd pühenduda oma lemmiktegevusele, kodusele muusitseerimisele. Teda häirib sealjuures vaid üks mõte — miks tütar, kes seni kuidagi ei tahtnud Mendozaga abielluda, nüüd äkki sellega öösel ära jooksis.

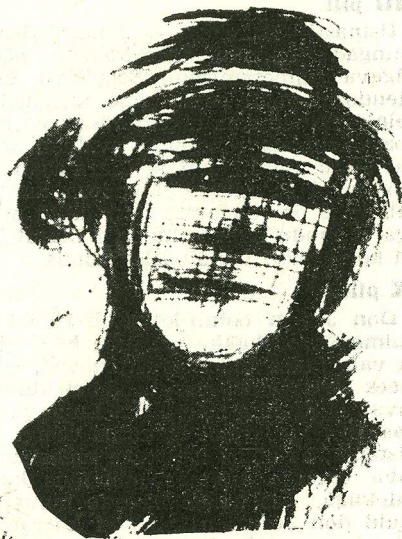
Don Carlos toob majaisandale kirja, milles Mendoza vabandab oma ebatavalist pruudiröövi ja palub õnnistust abieluks. Don Jerom on muidugi nõus. Kuid siis saabub veel teinegi kiri — Luisalt, milles tütar palub õnnistust abieluks inimesega, keda armastab. Imestunud, kuid liigutatult annab don Jerom jällegi jaatava vastuse ning alustab ettevalmistusi pulmapeoks.

VII pilt.

Isa vastust oodates satub Luisa kloostri aeda, kus kohtub nunnarüüd kandva Claraga. Kui saabuvad Antonio ja isa õnnistus, otsustavad õnnelikud armunud viivitamatult abielluda.

Nüüd jõuab sellesse paika ka Ferdinand. Ta ei tunne nunnariietes Clarat ära, peab oma mõrsjaks hoopis Antonioga eemalduvat öde ja tormab neile kättemaksuhimust järele. Nähes kiivusest sõgedat Ferdinandi, mõistab Clara lõpuks, kui väga teda armastatakse.

Ohtu

Hämarik

Draama

VIII pilt.

Usinasti Bakchost kummardades on piditsevad mungad jõudnud taevakehade pöörlemise seaduse sügava tunnetamiseni. Seepärast kulub Antoniol ja Mendozal veidi aega, enne kui nad suudavad vagedele meestele oma abiellumisesoovi selgeks teha. Mendoza kõhukas rahapung avaldab sealjuures virguta- vat mõju. Ferdinandi ja Clara saabumisega kaasnevad mõningad segadused. Mendoza kardab, et Ferdinand tuli talle õe röövimise eest kätte maksuma. Ferdinand aga ei suuda nunnas kuidagi Clarat ära tunda. Lõpuks on kolm paari laulatuseks valmis.

IX pilt.

Don Jerom ootab kärsitult tütart ja väimeest, sest pulmavõõrad hakkavad juba kogunema. Kui Mendoza ja vale-Luisa pidumajja jõuavad, ei suuda kalakaup- mees kuidagi mõista isa hämmeldunud ja koguni tõr- juvat suhtumist mõrsjasse. Luisa ja Antonio saabudes kasvab don Jeromi ehmatus veelgi. Ent ta peab tun- nistama, et andis ise tütre meheleminekupalvele jaa- tava vastuse. Kolmas jahmatus kaasneb Ferdinandi tulekuga, kes astub isa ette nunnariüus pruudiga... Kuid don Jerom oskab end kiiresti koguda — rikka Clara varandus hüvitab kahju, mille põhjustab Anto- nio vaesus.

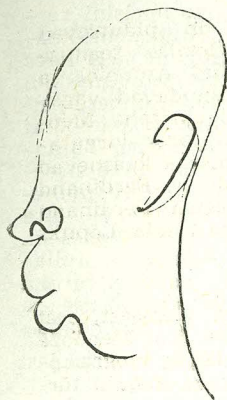
Muidugi taipab ka Mendoza duenja pettust. Kuid seegi paar on jõudnud teineteisesse sedavõrd kiinduda, et lahkuminekust ei saa enam juttugi olla.

* * *

«Inglise komöödiameister Richard Sheridan kirjutas 1775. aastal näidendi «Duenja» just ooperietenduse jaoks: koomiline ooper «Duenja» etendus Londonis tolle aja populaarsete olustikulaulude motiividel enne- olematu menuga. Kaasaegsed nimetasid Sheridanit «inglise Beaumarchais'ks ja olid tema vaimu sädelevu- sest, intriigi teravusest ja dialoogide peenusest vai- mustuses. «Siin lubatakse endale kõike, midagi ei mugandata ja sarkasme sajab kuulirahena,» kirjutas Sheridan komöödiast Hippolyte Taine.

Seepärast on arusaadav, miks «Duenja» osutus kõi- kidest Prokofjevi ooperitest lavaliselt kõige ladusa- maks; tema libreto aluseks polnud romaani instseneer- ring (nagu «Önnemängijas», «Tuliinglis», «Semjon Kotkos» ning «Sõjas ja rahus»), vaid meisterlikult kir- jutatud realistlik lavateos. Vaimustudes «Duenja» lõ- busast süžeest, püüdis Prokofjev ometi muusikas eel- kõige väljendada lüüriliste tegelaste tundeid, lükates teravad sarkasmid ja komöödiatrikid teisele plaanile. «Arvan, ma ei eksinud, pöörates peatähelepanu «Duen- ja» lüürilisusele, mitte koomikale,» ütles ta.

Muutes mõnel määral Sheridanit teksti, helilooja kir- jutas bufo-ooperi moderniseeritud variandi. Me koh- tame «Duenja» tegelaste hulgas traditsioonilisi, kuid Prokofjevi poolt originaalselt käsitletud bufo-tüüpe: kiuslikku, torisevat isa, osava subreti poolt lollitatavat armunud vanameest, rikast peigmeest püüdvat üliküp- set neitsit ja kahte noort paari, kes pärast pikki vint- sutusi saavad õnnelikeks.

S. Stembergi ja N. Radlovi sõbralikud šaržid S. Prokofjevist.

«Duenja» on pärast «Armastust kolme apelsini vastu» teine Prokofjevi koomiline ooper. Kuid komöödiažanri käsitus on siin hoopis teistsugune. «Kolmes apelsinis» esinevad tinglikud, grotesksed maskid. «Duenjas» — tõepärased inimkarakterid. «Kolmes apelsinis» kohtame rõhutatud ekstsentrilisust, paroodiat paroodia pärast, «Duenjas» — teravat satiiri. Tuntavalt enam on «Duenjas» lüürikat. Humoristlike stseenide kõrval, mis kord vahedalt irvitavad, kord muhedalt heasüdamlikud, on küllalt olulisel kohal siira tundevärviga romantilised armastustseenid. Selles on «Duenja» mõneti lähedane balleti «Romeo ja Julia» renessanslikule täisverelisusele. Nagu balletis, nii ka siin suutis helilooja lüürika ja huumori, argise ja üleva, frivoolse ja poetilise harmooniliselt ühendada.»

Katkend I. Nestjevi monograafiast
«Prokofjev». Moskva 1957.

Ooper «Duenja», tegelikult enam tuntud «Kihlus kloostris» nime all, valmis 1940. aastal. Ooperi esietendus toimus 1946. aastal Leningradi Kirovi-nimeliseses ooperi- ja balletiteatris. Esimene «Kihlus kloostris» lavastus Eestis toimus 1962. aastal RAT «Vane-muises».

Lavastusala juhataja —

JAAN MIKKEL

Dekoratsioonide valmistamist juhendanud —

SALME SEHVER

Kostüümide valmistamist juhendanud —

LIIS MÄNNIK

Valgustus —

EVALD RADIK

Jumestus ja parukad —

ILLI-ANN KALE

Vanembutafor —

JOHANNA RANNE

Vanemrekvisiitor —

KARIN LINDMAA

Lavameister —

HEINO LILLIPUU

Hind 30 kop.